

Flyktingkrisens arbetsmarknadseffekter

Del 2 av 2: Handbok till en kostnadseffektiv integrationspolitik
- 15 reformer som fungerar

Li Jansson

Mars 2016

Förord

För Almega är en fungerande integration en viktig nyckel till en bättre fungerande kompetensförsörjning. Tjänsteföretagen driver redan idag integrationsförbättringar genom att växande tjänstebranscher har ett stort rekryteringsbehov. Många tjänsteföretag kan också som utförare av utbildning, jobbcoachning, omställning, tolkning och boenden bidra till att stärka integrationen för samhället som helhet.

Denna rapport är en uppdatering av en rapport med reformförslag som Almega släppte 2015.

I den nya rapporten ser vi att integrationsutmaningarna har förstärkts ytterligare under året. Med förra årets asylinvandring ökar arbetsutbudet kraftigt, men efterfrågan på arbetskraft har inte ökat lika mycket. Gapet mellan inrikes födda och utrikesfödda ökar. Kostnaderna för integrationspolitiken kommer också att öka kraftigt, utan att de ger en nämnvärd effekt på integrationen om inte ett antal reformer sätts.

Samtidigt visar rapporten att det är fullt möjligt att förbättra förutsättningarna för integration till jobb. Den här rapporten föreslår 15 evidensbaserade reformer som valts ut med stöd i forskning och erfarenhet. Totalt bedöms dessa reformer skapa upp till 290 000 jobb för utlandsfödda.

Sysselsättningseffekterna kommer dock inte automatiskt, utan förutsätter att reformerna genomförs. För full effekt krävs också strukturella reformer av såväl arbetsmarknadens regelverk som Arbetsförmedlingen. För att undvika ett kraftigt ökat samhällskritiskt utanförskap såväl som bristande kompetensförsörjning är det angeläget att politiken vågar sätta igång med det nödvändiga reformarbetet, så att utmaningarna kan vändas till ett innanförskap.

Rapporten är skriven av Almegas arbetsmarknadsekonom Li Jansson.

Ulf Lindberg,
näringspolitisk chef, Almega

Innehåll

A. Utbudsschock – men ingen efterfrågechock	4
B. Underfinansierad integrationspolitik	11
C. Reformer som vänder trenden	17
1. Bevara integrationsframgångarna	
2. Avskaffa arbetsförbud för asylsökande	
3. Inför KRAV-BO	
4. Etableringspeng	
5. Hermods-modellen för SFI	
6. Nacka-modellen för hela landet	
7. Språk- och matematik för kortutbildade	
8. Socialpeng för särskilda behov	
9. Generell konkurrensutsättning – inte sociala krav	
10. En inkluderande lönebildning	
11. Stoppa rundgången i subventioner och praktik	
12. Minska regelkrånglet på arbetsmarknaden	
13. Underlätta företagens kompetensinvesteringar	
14. Inför individuell rätt till validering	
15. Inför Botkyrkamodellen med trygghetsväktare	
D. Avslutning	42

Sammanfattning

Flyktingkrisen är en utbudschock på arbetsmarknaden som är lika stor som efter finanskrisen. Dessvärre finns ingen motsvarande efterfrågechock på arbetskraft.

Den här rapporten visar dessutom att Regeringen kraftigt underfinansierar integrationspolitiken. Arbetsförmedlingen begär 16 miljarder mer än vad regeringen avsätter 2017-2019. Almegas beräkningar visar dock att utgifterna i själva verket blir ännu högre – om alla nyanlända ska få en kvalificerad insats kostar det 28 miljarder mer än vad regeringen avsatt.

Dessutom brister Arbetsförmedlingens etableringsinsats – bara 6 procent får jobb på ordinarie arbetsmarknad efter två år. Effektiviteten förväntas sjunka ytterligare när 2015 års flyktingar inträder i programmet från 2017 och framåt.

Rapporten visar dock att utmaningarna kan hanteras. En evidensbaserad, kostnadseffektiv integrationspolitik kan skapa 297 000 jobb bland utlandsfödda och höja utlandsföddas sysselsättningsgrad från 59,5 till 70,5 procent. Dessutom innebär ökad kostnadseffektivitet att kostnaderna minskar. Exempelvis kan 13,5 miljarder sparas på Arbetsförmedlingen genom ökad konkurrensutsättning. Att upphandla SFI enligt Hermods-modellen kan tillföra 61 000 fler platser samt spara 1,2 miljarder.

Föreslagna reformer:

1. Bevara framgångarna – bygg ut skatteavdrag i tjänstesektorn	9. Stärk generell konkurrensutsättning, inför ej sociala krav
2. Avskaffa särskilda arbetstillstånd för asylsökande	10. Inför lägre ingångslöner
3. Inför KRAV-BO	11. Reformera lönesubventionerna
4. Etableringspeng	12. Reformera arbetsrätten
5. Hermods-modellen på SFI	13. Stärk företagets möjligheter för utbildningsköp
6. Nacka-modellen för vuxenutbildning	14. Individuell rätt till validering
7. Specialutbildning i språk och matematik för kortutbildade	15. Botkyrka-modellen med trygghetsväktare
8. Socialpeng	

Givetvis är effekterna en uppskattning och inget exakt mått. Men de ger en fingervisning om att integrationsutmaningen går att lösa, med rätt reformer.

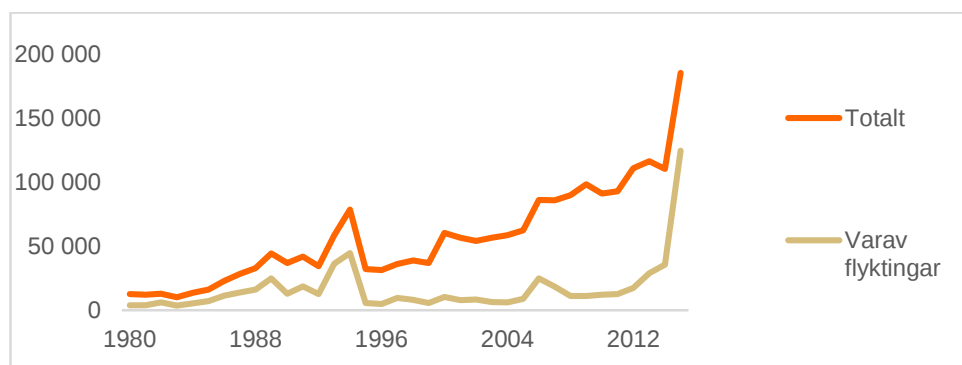
Li Jansson, arbetsmarknadsekonom Almega.

A. Utbudschock – men ingen efterfrågechock

Flyktinginvandringen hanteras i nuläget främst som en fråga om mottagning och boende. Framöver kommer integrationen på arbetsmarknaden bli viktigare.

Andelen inrikes födda minskade från 87 till 78,6 år 1997 till 2014 och andelen utomeuropeiskt födda fördubblades från 6,7 till 14,8 procent. Med 2015 års flyktingkris ökar andelen utlandsfödda än mer då antalet asylsökande saknar motstycke¹. Antalet som väntas få uppehållstillstånd är dubbelt så stort som under Balkan-kriget på 1990-talet och fem gånger större än irakierna 2006. Dagens största invandringsländer är Syrien, Afghanistan, Irak, Eritrea och Somalia. Andra vanliga länder är Albanien och Serbien.

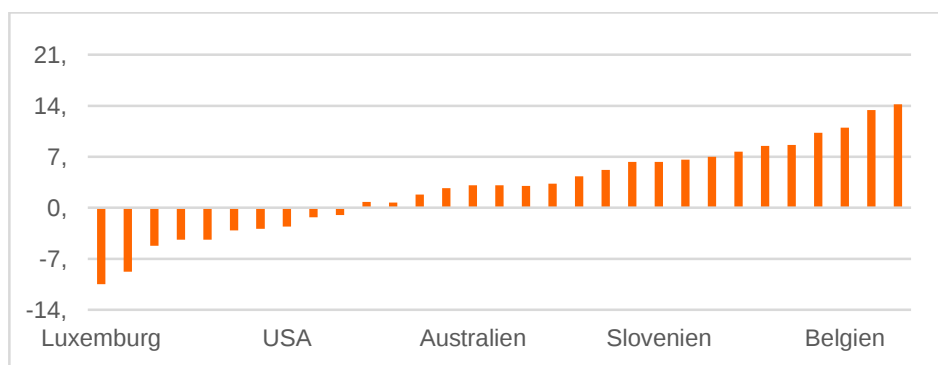
Figur 1 – Antal beviljade uppehållstillstånd 1980 - 2015

Källa: Migrationsverket samt egen prognos

Sysselsättningen bland utlandsfödda är lägre i Sverige än i Tyskland och Storbritannien. Skillnaderna mellan inrikes och utlandsföddas sysselsättning är störst i Sverige, jämfört med alla andra OECD-länder (figur 2).

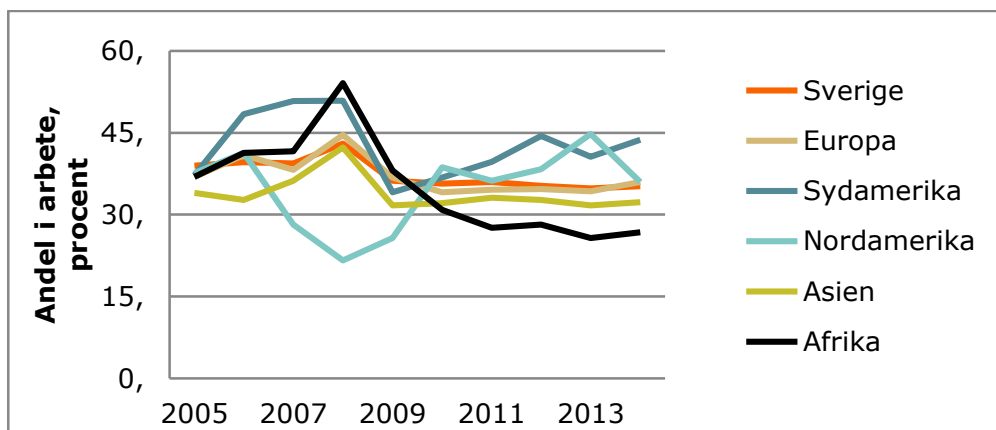
Figur 2 – Sysselsättningsgap inrikes vs utrikes födda, procent, 2014, OECD

¹ Eurostat 2015

Gapet mellan inrikes och utlandsföddas sysselsättning har bara minskat marginellt. Samtidigt fortsätter sydamerikanskt födda att slå sysselsättningsrekord, vilket tyder på att utländsk bakgrund inte automatiskt är ett hinder på arbetsmarknaden. Däremot faller sysselsättningen bland Asien- och Afrikafödda, vilket beror på en hög andel kortutbildade i gruppen (figur 3)

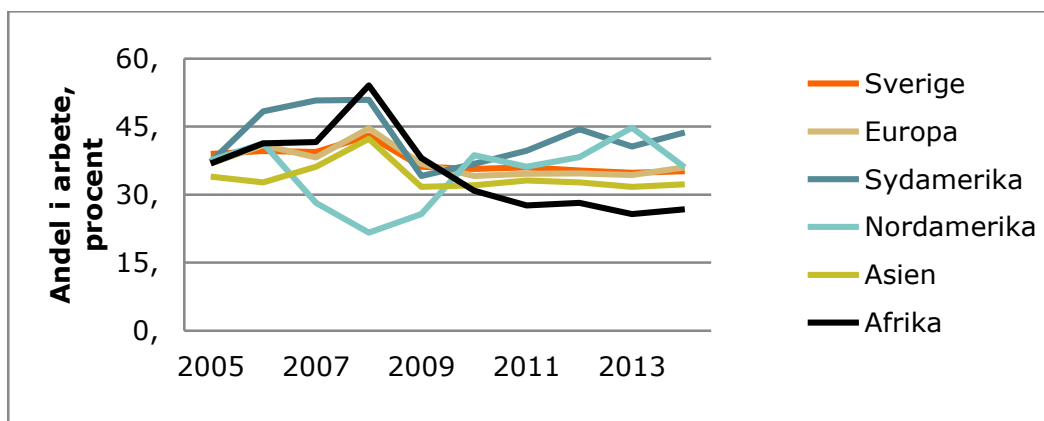
Figur 3 – Sysselsättningsgrad efter ursprungsland, 15 – 74 år, SCB/AKU

Källa: SCB/AKU

Hälften av de nyanlända har högst förgymnasial utbildning. Totalt finns ca 300 000 kortutbildade utlandsfödda som inte arbetar. Bland kortutbildade utlandsfödda arbetar 33 procent. Sydamerikanskt födda slår sysselsättningsrekord även bland kortutbildade, medan Afrikaföddas sysselsättning är lägst (figur 4)².

Figur 4 – Sysselsättningsgrad, personer med förgymnasial utbildning, 15 – 74 år

Källa: SCB/AKU + egna beräkningar

² Arbetsförmedlingens återsrapportering 2015. De kortutbildade: Siffran inkluderar ej sjuka, men räknar in föräldraledighet, utbildningar + program. Källa AKU + prognos över 2015 års flyktingar.

En utbudschock av arbetskraft

Flyktinginvandringen är en del av ett mer övergripande arbetsmarknadsproblem: att arbetskraften ökat, utan att sysselsättningen ökat lika mycket. Personer har hamnat i arbetskraften, utan att hitta arbete. Antalet i arbetskraften har ökat med 12 procent sedan 2005 jämfört med ökningen av antalet ej i arbetskraften: 3,78 procent, enligt SCB. Sysselsättningen ökar svagt, men motsvarar inte ökningen av arbetskraften.

Situationen kan beskrivas som en utbudschock i tre delar:

- *Utförsäkrade:* Utbudschocken började egentligen redan efter Alliansens åtstramningar i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen. Antalet utanför arbetskraften är 51 000 färre idag jämfört med år 2010.
- *Invandring:* Invandringen till Sverige har pågått i större skala från 2006 och framåt, vilket kontinuerligt ökat arbetskraften. Antalet utlandsfödda i befolkningen 15 – 74 år har ökat med 406 000 personer sedan 2006. Flyktingkrisen år 2015 är dock det enskilt största inflödet av arbetskraft.
- Med flyktinginvandringen 2015 tillkom 163 000 asylsökande, varav 70 384 är barn (varav hälften ensamkommande). Av dem väntas ca 55 procent väntas få asyl i första instans. På grund av väntetider för överklaganden samt att det är tveksamt ifall svenska myndigheter kan verkställa avvísningarna är det dock sannolikt att det totala antalet som får stanna blir högre.³ Under 2015 fanns därtill 16 500 anhöriginvandrare till flyktingar, men antalet blir sannolikt betydligt högre kommande år.
- Av de ensamkommande är de allra flesta över 15 år och ska därmed räknas in i arbetsmarknadsstatistiken. Totalt antas 80 procent av de ensamkommande – 28 000 personer - vara aktuella på arbetsmarknaden.
- Vid antagandet att 70 procent av de vuxna asylsökanden får stanna, anhöriginvandring på 2015 års nivåer samt antalet ensamkommande som är i snar arbetsför ålder innebär 2015 års flyktingkris ett tillskott på arbetsmarknaden med 94 500 personer.
- *Digitalisering:* Dessutom finns en tredje trend som ökar utbudet av arbetskraft. Att arbetsmarknaden dessutom står under stor förändring till följd av digitalisering och automatisering gör att vi kan förvänta oss ytterligare en utbudschock av arbete, när arbetskraft frigörs. Antalet är dock svårt att uppskatta i dagsläget.

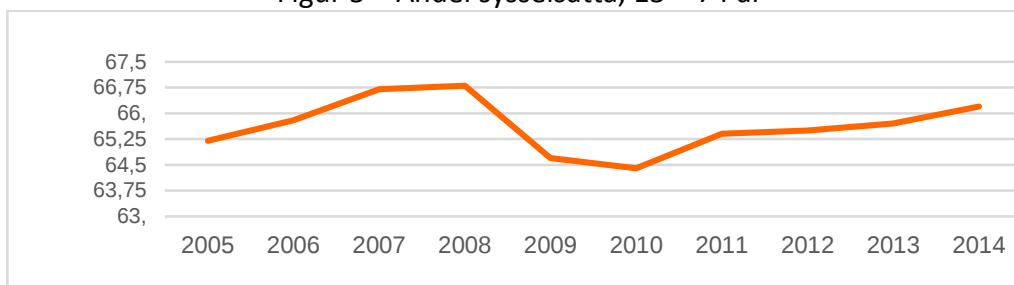
³ <http://www.svd.se/fa-nya-tvangsutvisningar-i-myndighetens-planer>

Men även om vi bara tar hänsyn till utbudschocken av invandringen är utmaningen är större än vid andra kriser. Som jämförelse minskade antalet sysselsatta efter finanskrisen 2008 till 2009 med 94 300 personer och antalet arbetslösa ökade med 103 600 personer.

Samtidigt har ingen efterfrågechock inträffat på arbetsmarknaden. I kriser som orsakas av konjunkturnedgångar finns skäl att förvänta sig en naturlig återhämtning, men motsvarande effekt uppstår inte nödvändigtvis efter en utbudschock av arbetskraft.

Faktum är att svensk sysselsättning dessutom bara nästan har återhämtat sig till nivåerna innan finanskrisen. Matchningsproblematiken och brist på rätt arbetskraft har hämmat tillväxten, inte minst i vissa tjänstebranscher⁴. Än värre är att ingen regering sedan 2006 och framåt gjort särskilt starka förbättringar av företagsklimatet för att den vägen stärka efterfrågan på arbetskraft⁵.

Figur 5 – Andel sysselsatta, 15 – 74 år

Källa: SCB/AKU

Att flyktinginvandringen ökat kraftigt i en ekonomi som redan har integrationsproblem är en utmaning. Rådande politik är otillräcklig för att åtgärda de strukturella sysselsättningsproblem som utbudschocken av arbetskraft inneburit. Tidigare Almega-rapporter har visat att rådande politik bara höjer sysselsättningsgraden med någon enstaka procentenhet bland utlandsfödda⁶. De efterföljande migrationspolitiska överenskommelserna har fokuserat på just migration snarare än integration och har därför begränsade sysselsättningseffekter.

Därutöver har Riksrevisionen noterat att beslutsunderlaget för finanspolitiken inte tillräckligt tar hänsyn till att utlandsföddas korta utbildningsnivå, och därmed lägre sannolikhet att få arbete. Då kan potentiellt BNP underskattas och jämviktsarbetslösheten underskattas. Det kan i sin tur innebära att politiken satsar på en expansiv finanspolitik, när det som behövs egentligen är strukturreformer.⁷

⁴ Se t ex Almegas tjänsteindikatorer

⁵ Se t ex Världsbankens Doing Business

⁶ Jansson 2015

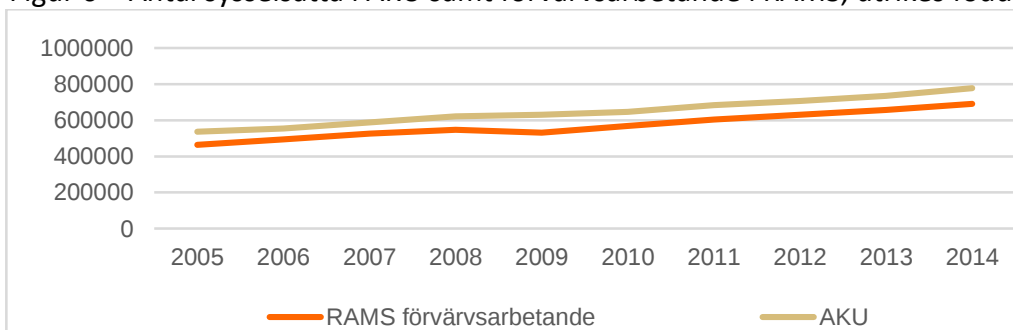
⁷ Riksrevisionen 2016

Tilltagande mätfel i statistiken med 2015 års flyktingkris

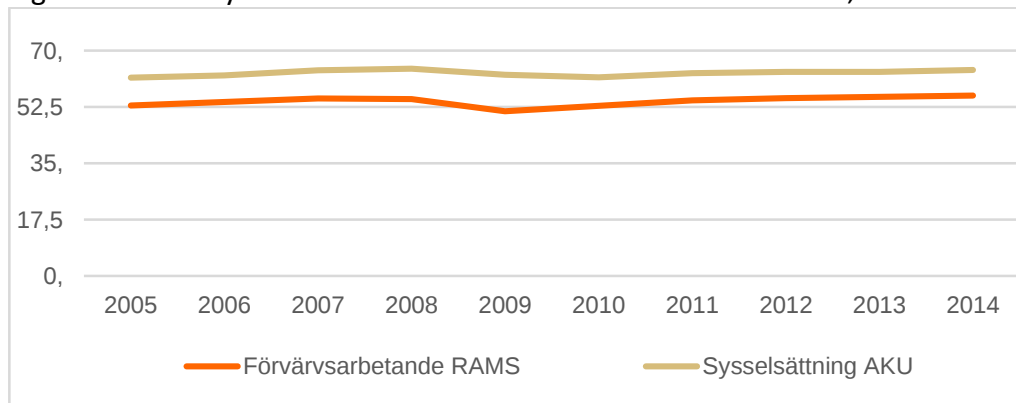
Det bör också noteras att offentlig statistik kopplat till flyktingkrisen brister på två sätt, som kan påverka beslutsunderlaget för politiken.

- **Oklara definitioner** De nyanlända under 2015 befinner sig i statistiskt limbo. Under de 15 månader asylsökande i snitt väntar på besked från Migrationsverket samt den efterföljande väntan på inträde i Arbetsförmedlingens etableringsinsats räknas de inte in i arbetskraftsundersökningen, AKU. Det innebär att befintlig statistik inte kommer att ta hänsyn till den pågående befolkningsökningen kommande år, vilket kraftigt snedvrider statistiken. Såväl regering och opposition riskerar därför att utforma integrationspolitiken på fel beslutsunderlag.
- **Systematisk överskattning** Enligt figur 6 överskattar Arbetskraftsundersökningen, AKU, systematiskt utlandsföddas sysselsättning i såväl andel som antal. Antalet förvärvsarbetande utlandsfödda är 87 500 personer färre i statistikdatabasen RAMS än i AKU. RAMS är registerbaserad och bygger på kontrolluppgifter. AKU är en intervjubaserad urvalsundersökning. Felen kan bero på att en viss grupp är mindre sannolika att delta i urvalsundersökningar, att svartarbete förekommer eller att användandet av åtgärder ökat sysselsättningen.

Figur 6 – Antal sysselsatta i AKU samt förvärvsarbetande i RAMS, utrikes födda

Figur 7 – Andel sysselsatta i AKU samt förvärvsarbetande i RAMS, utrikes födda

Källa: SCB

En annalkande social katastrof?

Att flyktinginvandringen ökat så kraftigt i en ekonomi som redan brottas med integrationsproblem är en utmaning. Gällande politik är helt otillräcklig för att råda bot på de strukturella sysselsättningsproblem som utbudschocken av arbetskraft inneburit.

Här nedan följer beräkningar som visar vad som händer vid olika scenarier. Måttet gäller utvecklingen av sysselsättningsgraden bland utlandsfödda, med antagandet att dagens flyktingströmmar ingår i statistiken.

Exempelvis var sysselsättningen bland utlandsfödda 15 – 74 år 59,5 procent år 2015 (AKU). Men om man räknar in flyktingströmmarna under 2015 var den verkliga sysselsättningsgraden 55,7 procent, även när hänsyn tas till att en del av den gruppen får avslag på asylansökan.

Inför 2016 räknar Konjunkturinstitutet med att sysselsättningen i befolkningen som helhet ökar med 1,8 procent, men inte det heller räcker för att vända trenden. Med utgångspunkt i Migrationsverkets huvudscenario för 2016 års migration kommer den verkliga sysselsättningsgraden bland utlandsfödda sjunka än mer – till 54,1 procent.

Om avvisningarna av de som inte beviljas asyl inte genomförs kommer antalet utlandsfödda i befolkningen öka mer än i beräkningarna ovan. I sådana fall beräknas sysselsättningen år 2016 falla till 52,3 procent.

I den hittills beslutade Migrationsöverenskommelsen finns några reformer som kommer vara sysselsättningsskapande, framför allt utvidgat RUT-avdrag. Detta räcker dock inte ensamt för att återställa sysselsättningen bland utlandsfödda.

B. Underfinansierad integrationspolitik

Fokus i flyktingkrisen har hittills varit att Migrationsverket begärt kraftigt utökade resurser, senaste med begäran om 32 miljarder extra nästa år⁸. Den här rapporten visar att även Arbetsförmedlingen kommer att få betydande svårigheter att finansiera kommande integrationsinsatser. Regeringens anslag är lägre än myndighetens bedömning av hur kostnaderna kommer att utvecklas. Dessutom är de verkliga behoven av integrationsinsatser betydligt större än vad både regering och Arbetsförmedlingen rapporterar.

⁸ <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2016/2016-03-02-Migrationsverket-begar-mer-resurser.html>

Kraftig programexpansion på grund av flyktingkrisen

Nyanlända påbörjar Arbetsförmedlingens tvååriga *etableringsinsats* efter bevilja5d asyl. Pga långa väntetider på asyl börjar 2015 års flyktingar i etableringsinsatsen tidigast år 2017. Totalt omfattade etableringsinsatsen 50 000 deltagare i juni 2015. Redan då var insatsen ineffektiv⁹:

- Mediantid från uppehållstillstånd till etableringsplan var 115 dagar (129 dagar för kortutbildade).
- Mediantid är 74 dagar från inskrivning till påbörjad arbetsmarknadsinsats, 71 dagar till SFI och 128 dagar till samhällsorientering.
- Även efter 18 månader har bara 36 procent haft samhällsorientering
- 180 dagar efter etableringsinsatsen går 6 procent vidare till arbete på ordinarie arbetsmarknad. Totalt får 31 procent av samtliga deltagare subventionerat och osubventionerat arbete samt studier.

Med 2015 års flyktingström kommer etableringsinsatsen att expandera från dagens nivåer på ca 60 000 deltagare till 79 800 år 2017 och 103 900 år 2018. Arbetsförmedlingen konstaterar själva att¹⁰:

Utgifterna ökar därmed under hela den aktuella perioden och det är tydligt att medelsbehovet är avsevärt högre än föreslagen tilldelning.

Arbetsförmedlingens kostnader bedömas öka kraftigt på flera sätt:

- *Förvaltningsanslaget:* Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag räknas inte upp i takt med ökat inflöde. Anslaget per inskriven i etableringsuppdraget har minskat från 56 000 kr år 2011 till 21 000 kr år 2015. Framåt beräknas det minska till 6 000 kr år 2019.¹¹ Arbetsförmedlingens har därför begärt 1 miljard extra förvaltningsmedel år 2017, 2 miljarder 2018 och 3 miljarder mer år 2019, jämfört med budgetpropositionen för 2016.
- *Etableringsersättningen:* Arbetsförmedlingen begär inte extra medel för 2017 men noterar att kostnaderna för etableringsersättning kommer att behöva öka mer än som hittills föreslagits, med 2 miljarder extra år 2018 och 4,5 miljarder extra år 2019. Regeringen MINSKADE samtidigt resurserna för etableringsersättningen för 2018 och 2019.

⁹ Arbetsförmedlingens återsrapportering 2015 samt Riksrevisionen 2015

¹⁰ Arbetsförmedlingen 2016, Budgetunderlag 2017 - 2019

¹¹ Arbetsförmedlingen prognoser för utbetalningar

Tabell 1 – Etableringsersättning till vissa nyanlända, miljarder, Källa: Arbetsförmedlingen samt Regeringen			
	2017	2018	2019
Budgetpropositionen 2016	6,369	6,046	4,662
Arbetsförmedlingens äskande	6,063	8,006	9,102

- *Programkostnaderna:* Då en arbetsmarknadspolitisk insats kostar ca 8 000¹² per månad, skulle det kosta 8 miljarder årligen att låta 100 000 deltagare ha en kvalificerad insats på heltid i tio månader. Då myndigheten bara begär 3,7 miljarder år 2017, 2 miljarder år 2018 och 5,9 miljarder år 2019 för lotsar samt vissa insatser tyder detta på att Arbetsförmedlingen ¹³underbudgeterar utgifterna som kommer. Utgifterna borde helt enkelt vara mycket högre om de nyanlända ska få tillgång till någon rimlig aktivitet på heltid. Om anslaget blir lägre innebär det att färre deltagare kommer att få en integrationsinsats.

Tabell 2 – Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare, miljarder, Källa: Arbetsförmedlingen samt Regeringen			
	2017	2018	2019
Budgetpropositionen 2016	3,5	3,263	2,675
Arbetsförmedlingens äskande	3,7	5,072	5,9
Om alla deltagare får kvalificerad insats 10 månader per år	6,4	8	8

¹² Arbetsförmedlingen anger att snittkostnad för fas 1 och 2: 8 300 kr per deltagare och månad, Arbetsmarknadsutbildning 8 800 kr per deltagare och månad, Förberedande utbildning 6 400 kronor per deltagare och månad.

¹³ Arbetsförmedlingens prognoser för utbetalningar. <http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Rapporter/Aterrapportering/2015-10-26-Prognoser-for-utbetalningar-2015-2019.html> samt återrapport prognos för utbetalningar

Tabell 3 – Totalt extra äskande från Arbetsförmedlingen jämfört med Regeringens budget 2016, per utgiftsområde, miljarder			
	2017	2018	2019
UO 1 Förvaltningsanslag	+1	+2	+3
UO 1:3 Etableringsersättning	-0,3	+2	+4,4
UO 1:4 Ersättning till insatser för vissa nyanlända	+0	+0,247	+3,3
Totalt	+0,7	+4,247	+10,7
Almega: Beräkning av verklig kostnad – jämfört med BP	+3,8	+9,047	+16,1

Regeringens anslag

- Arbetsförmedlingen saknar resurser i samtliga utgiftsområden. Totalt begär myndigheten 16 miljarder mer än regeringen avsätter år 2017-2019
- Men även Arbetsförmedlingens beräkning av de framtida utgifterna är försiktig. Om samtliga nyanlända ska delta i en aktiv insats 10 månader om året borde de totala utgifterna snarare behöva ökas med 28,9 miljarder mer än regeringen avsätter år 2017 – 2019.
- Att regeringen MINSKAR anslaget för insatser 2018 och 2019, vilket speglar knappast de ökade behov som kommer med ett kraftigt ökat antal deltagare i etableringsinsatsen.
- Detta visar tydligt att regeringens migrations- och integrationspolitik är underfinansierad. Om regeringen önskar hålla utgifterna inom uppsatta ramar är de enda vägen att föreslå omfattande kostnadseffektiva reformer som leder till en kraftigt höjd sysselsättning. Men någon sådan politik har hittills inte lanserats.

Kostnadsexplosionen fortsätter även efter etableringsinsatsen

Om dagens effektivitet i etableringsinsatsen skulle kvarstå innebär det att offentliga utgifter i någon form kommer att kvarstå för 96 procent av målgruppen efter avslutat program. Om detta är en transfereringsinkomst på 15 000 kronor i månaden motsvarar det permanent utökade utgifter med 13 miljarder årligen.

Situationen förvärras givetvis av det ackumulerade integrationsproblemet från tidigare år. Exempelvis finns totalt ca 300 000 kortutbildade utlandsfödda i Sverige som inte arbetar. Politiken måste hitta lösningar även för dem. Men att ge samtliga kortutbildade en utbildning skulle uppskattningsvis kosta 23 miljarder per år hela gruppen befinner sig i utbildning.

Om alla kortutbildade får en subventionerad anställning skulle de årliga utgifterna öka med 8-9 miljarder per år. Detta i en åtgärd där Statskontoret visat att bara mellan 4 och 14 procent av deltagarna går vidare till icke-subventionerat arbete.

Därutöver kommer socialbidragen öka. Totalt finns 260 000 socialbidragsmottagare i riket, till en kostnad om 10,5 miljarder. Av utbetalt socialbidrag gick 57,6 procent till utlandsfödda år 2014. Socialbidragsutgifterna har varit oförändrade de senaste åren, men kommer att öka i takt med att nyanlända i jobbgarantin över tid lämnar den för arbetslöshet. Siffrorna inkluderar inte heller 2015 års flyktingkris, då socialbidragen också använts för att komplettera nyanländas inkomster under perioder av väntan i systemen.

Tabell 4: Alternativa kostnader för olika grupper – egna beräkningar	
Om 2015 års flyktingar som lämnar etableringsinsatsen med nuvarande effektivitet får transfereringsinkomst på 15 000 kronor i månaden	+13 miljarder per år
Om de 300 000 kortutbildade utbildas	23 miljarder per år hela populationen befinner sig i utbildning
Om de 300 000 kortutbildade får en subventionerad anställning	+8-9 miljarder årligen

Kostnadsexplosionen tyder på att politiken inte kan fortsätta att utöka traditionella, dyra politiska lösningar på utanförskapet. Behoven är större än de befintliga resurserna – och då finns egentligen bara en lösning: reformer som ökar kostnadseffektiviteten.

Problemen med ökade kostnader för den bristande integrationen har dessutom redan börjat synas i Arbetsförmedlingens utgiftsområden även utanför traditionella insatser för nyanlända. Exempelvis bedömer Arbetsförmedlingen att utgifterna för arbetsmarknadspolitiska program kommer öka med 11 miljarder mer än vad regeringen avsatt 2017-2019. Resurserna till lönesubventioner och Samhall bedöms behöva ökas med 7,7 miljarder mer än regeringen avsatt samma period. Totalt bedöms därför de totala program- och subventionsutgifterna öka med nära 19 miljarder mer på dessa utgiftsområden än beräknat.

Tabell 5– Totalt äskande från Arbetsförmedlingen jämfört med Regeringens budget 2016, Kostnad för arbetsmarknadspolitiska program, miljarder

	2017	2018	2019
BP2016	15,139	17,044	17,804
Arbetsförmedlingen	15,57	20,509	23,779

Tabell 6 – Totalt extra äskande från Arbetsförmedlingen jämfört med Regeringens budget 2016, per utgiftsområde, miljarder

	2017	2018	2019
Programplatser	+1,026	+3,771	+6,371
Lönesubventioner och Samhall	+1,265	+2,889	+3,72

**En mer
kostnadseffektiv
integrationspolitik
är dock möjlig**

C. Reformer som vänder trenden

I januari 2015 presenterade Almega 11 reformförslag för stärkt integration. På grund av flyktingkrisen uppdateras förslagen nu med ny kunskap. Reformförslagen har valts ut med krav på att vara evidensbaserade samt kostnadseffektiva. Förslagen är därför inte åsikter, utan har bevisad effekt. Förslagen är också avgränsade till Almegas uppdrag: att stärka tjänsteföretagens kompetensförsörjning samt utveckla rollen som utförare av integrationstjänster

Figur 8 – Individens väg från ankomst till arbete

Sammantagen effekt av Almegas reformförslag

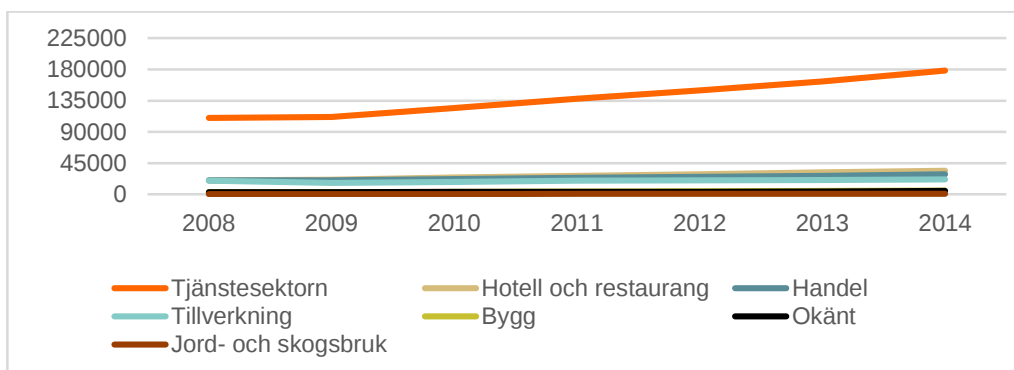
Tabell 7: Förväntade effekter av Almegas integrationspolitiska strategi	
Reform	Potentiell effekt (upp till) på antal sysselsatta utlandsfödda
Utebliven skattechock på arbete	+5 600
Utökat RUT	+1 600
Om Arbetsförmedlingen lika effektiv som Australien plus bättre matchning i etableringsinsatsen	+47 500 till 59 500
Om andelen nyanlända i Komvux ökar till 30% och resultat i nivå med Nacka	+14 600
Specialutbildning för kortutbildade	+ 75 500 till arbete eller studier
Bättre lokalt företagsklimat	+ 50 000
Lägre ingångslöner	+60 000
Mer flexibel arbetsrätt	+30 000
Totalt	296 800 fler i sysselsättning

Med nuvarande kalkyl skulle sysselsättningsökningen av reformerna leda till att sysselsättningen bland utlandsfödda ökade från 59,5 till 70,5 procent i åldrarna 15 – 74 år. Kostnaderna skulle därtill minska med nästan 15 miljarder i effektivitetsvinster bara på arbetsförmedling samt Svenska för invandrare, SFI. Dessa sparade resurser kan därmed finansiera reformer som innebär ökat socialt stöd eller expansion av vuxenutbildningen.

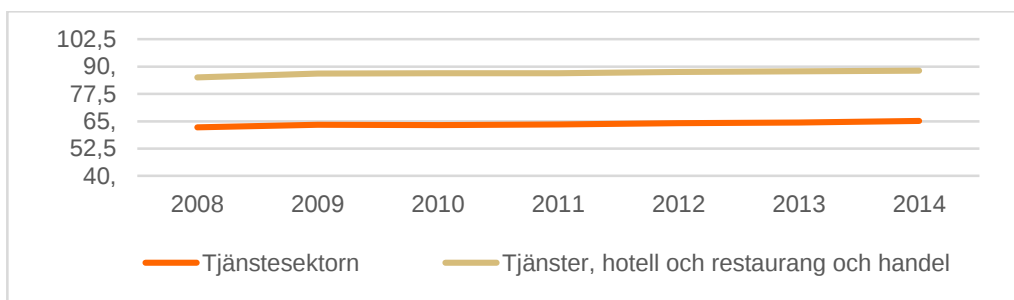
1. Bevara integrationsframgångarna

Tjänstesektorn fortsätter att driva integrationsframgångarna på arbetsmarknaden. Totalt arbetar 88 procent av samtliga anställda Asien- och Afrikafödda i tjänstesektorn (figur 9 + 10). Antalet Asien- och Afrikafödda ökar i alla sektorer, men tjänstesektorn är avsevärt störst i såväl antal som förändring.

Figur 9 – Anställda Asien- och Afrikafödda efter sektor

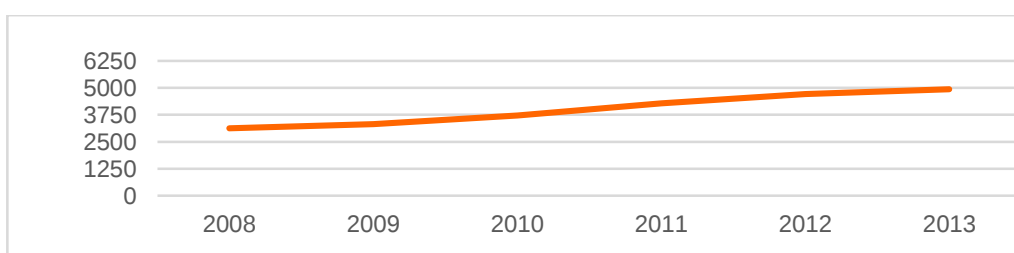
Figur 10 – Andel av anställda Asien- och Afrikafödda som arbetar i sektor

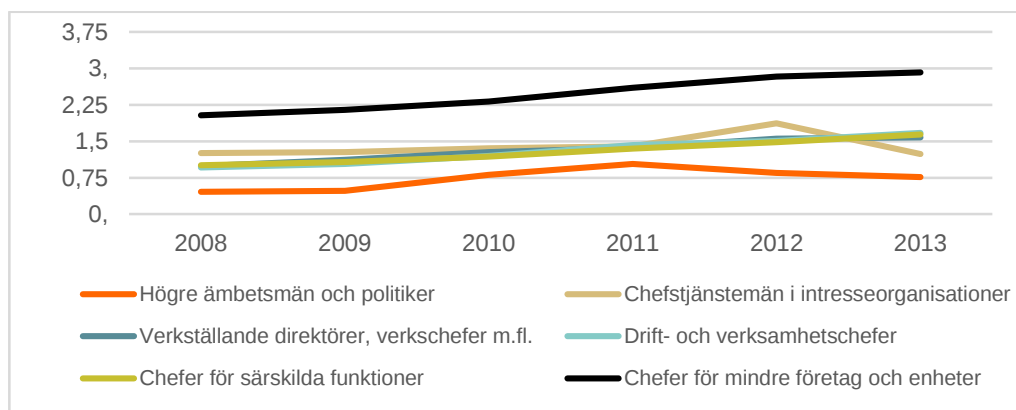
Källa: SCB/RAMS

Antalet Asien- och Afrikafödda VD:ar och chefer fortsätter att öka. Utvecklingen sker främst i småföretag medan andelen Asien- och Afrikafödda chefer rasar i intresseorganisationer och politik. Lägst andel Asien- och Afrikafödda chefer finns bland högre politiker och ämbetsmän – 0,7 procent. (figur 11+12).

Figur 11 – Antal Asien- och Afrikafödda chefer, VD:ar och högre ämbetsmän

Figur 12 – Andel Asien- och Afrikafödda i respektive chefskategori

Källa: SCB/Yrkesregistret

Att tjänstesektorn driver integrationsframgångarna innebär att integrationen påverkas av förändringar i tjänsteföretagens tillväxtförutsättningar. Då tjänsteföretag är personalintensiva, med minst sjuttio procent av kostnaderna i personalkostnader, blir både företag och integration känsliga för skatt på arbete samt lönekostnader. Konjunkturinstitutet fann också starkt samband mellan skatt och sysselsättning. Exempelvis bedöms jobbskatteavdraget stärkt sysselsättningen med 100 000 fler i arbete och RUT-avdraget med 15 000 fler i arbete.¹⁴

Svenskt Näringsliv har också funnit att regeringens budget sänker sysselsättningen med 25 000 helårsekvivalenter. Fallet beror främst på höjda arbetsgivaravgifter för unga, högre marginalskatter samt förändringar i a-kassa och sjukförsäkring. Lägre ROT minskar sysselsättningen med 4 000 personer. En tidigare Almega-rapport uppskattade därutöver att senior-RUT kan ge 3 200 nya jobb. Här antas att hälften av jobben tillfaller utlandsfödda.

Tabell 8: Effekt av ökade anställningskostnader	
Förslag	Effekt på integrationen
Undvik sysselsättningsförsämrande politik i Regeringens proposition för 2016	+5 588 helårsarbetskrafter färre utlandsfödda i arbete (egen prognos)
Införa Senior-RUT	+1 600

Policyförslag:

- Återställ och expandera RUT-avdraget
- Sänk arbetsgivaravgifterna

¹⁴ Konjunkturinstitutet 2013, 2014 samt Egemark och Kaunitz 2013

2. Tillåt arbetsgivare att rekrytera nyanlända – avskaffa särskilda tillstånd

Idag krävs särskilda tillstånd för att asylsökande ska få arbeta, som en del av det allmänna kravet att man måste ha arbetstillstånd för att få arbeta. När systemet tillkom var regeln hanterbar eftersom väntetiderna på asylbesked bara var några månader. Men när dagens väntetider är uppemot 15 månader eller mer är det samtidigt tydligt att förbud mot arbete förvärrar sysslolösheten.

Systemet med arbetstillstånd omgärdas av en del regler som lägger ansvar men även regelbörda på företagen. Arbetsgivaren är skyldig att kontrollera att arbetstillstånd finns samt meddela Skatteverket att en tredjelandsmedborgare har anställts enligt en särskild blankett. Den som anställer en asylsökande ska också meddela Migrationsverket.

Vissa arbetstillstånd gäller bara om personen arbetar inom särskilda yrken eller hos specifika arbetsgivare.

Asylsökande har undantag från kravet på arbetstillstånd ifall de lämnar in godtagbara identitetshandlingar eller på annat sätt medverkar till att kartlägga personens identitet. Däremot har asylsökanden vars ärende ska prövas i ett annat europeiskt land eller de som ska avvisas inte automatiskt arbetstillstånd.

Systemet leder till att personer hamnar i oavlönade praktikplatser istället för jobb. Det finns även stora risker att denna svaga grupp utnyttjas av oseriösa aktörer på marknaden som svart arbetskraft.

Systemet innebär även att arbetsgivare som anställer en person som inte har rätt att vistas eller arbeta i Sverige kan dömas till böter, eller vid försvårande omständigheter, fängelse i högst ett år. Detta innebär givetvis att viljan att anställa asylsökande minskar, också hos seriösa arbetsgivare. Systemet innebär också att en arbetsgivare vars anställda förlorat arbetstillståndet och inte meddelat det eller av misstag anställt person utan tillstånd måste ange sig själv när det upptäcks.

Därutöver finns orimliga regler för dem som byter spår från asylsökande till arbetskraftsinvandrare. Ofta har de anställda arbetat flera år innan asylansökan avslås. Då har vederbörande enbart två veckor på sig att ansöka om annat arbetstillstånd, vilket många inte hinner med. Det finns också regler som säger att lönen ska ha varit en viss nivå innan spårbytet, vilket försvårar för de som råkar ha en lön strax under denna gräns. Dessa personer utvisas då och tvingas söka om sitt arbetstillstånd från utlandet, vilket tar ca 6 månader.

Avslutningsvis finns ett starkt incitament till att förfalska de sk LMA-korten som ska uppvisas för att informera om att individen har ett arbetstillstånd eller inte. Att digitalisera systemet för arbetstillstånd är därför en nödvändig modernisering och skulle vara att jämföra med liknande offentliga system som registrerar en individs rätt till exempelvis nedsatt arbetsgivaravgift.

Policyförslag:

- Inför automatiskt arbetstillstånd för alla asylsökande från dag 1 så länge handläggningstiderna för asylärenden är längre än 3 månader. Anställningen meddelas till Migrationsverket, vars skyldighet är att meddela arbetsgivaren ifall arbetsförbud föreligger. Om Migrationsverket ändrar drar tillbaka arbetstillståndet är det myndighetens skyldighet att meddela arbetsgivaren detta.
- Det är orimligt att fängelsestraff kan utdelas för arbetsgivare som råkar anställa en person utan arbetstillstånd. I de fall trafficking, tvångsarbete eller liknande förekommer regleras detta redan i brottsbalken.
- Det måste bli enklare att genomföra spårbyte utan att gå igenom en lika strikt process som vid ordinarie arbetskraftsinvandring

3. Inför KRAV-BO

Den genomsnittliga väntetiden på asyl är ca 15 månader. Under den perioden kan personen inte delta i arbetsmarknadsinsatser eller reguljär Svenska för invandrare (SFI). Boendet som tillhandahålls har också ojämn kvalitet. För att säkerställa en hög kvalitet i boendet lanserade Almega förra året förslaget KRAV-BO. Med ett nytt sätt att upphandla boende tillsammans med integrationstjänster kan Migrationsverket lösa flera integrationsutmaningar. I korthet skulle nuvarande boendeleverantörer ensamma eller tillsammans med tjänsteföretag tillhandahålla mer än bara boende – också aktiviteter. De boendeleverantörer som misslyckas med att hålla hög kvalitet i integrationsinsatserna skulle också förlora kontraktet.

KRAV-BO möjliggör högre kravställande på tre sätt:

- Myndigheten ställer högre krav på boendeleverantörens kvalitet
- Den nyanlände förväntas vara aktiv och bidra till sin integration
- Den nyanlände kan själv ställa krav på att integrationsinsatsernas kvalitet

Exempel på aktiviteter som boende på KRAV-BO kan förväntas delta i:

- Samhällsorientering, vilket enbart 29 procent av deltagarna i Arbetsförmedlingens etableringsinsats tar del av.
- Kartläggning av kompetenser – som är mer avancerad och synkroniseras med Arbetsförmedlingens insatser längre fram
- Tidigarelagd SFI, vilket inte ska förväxlas med regeringens språksatsning via folkhögskolor

Målgrupp:

- Grupper av asylsökanden med hög beviljandegrad, såsom syrier

Policyförslag:

- Inför KRAV-BO i Migrationsverkets upphandlingar. KRAV-BO kan införas stegvis

4. Etableringspeng

Som rapporten visat tidigare är Arbetsförmedlingens etableringsinsats mycket ineffektiv. Bara 6 procent av deltagarna får arbete på ordinarie arbetsmarknad efter 2 år i programmet. Totalt går 29 procent vidare till subventionerat och osubventionerat arbete samt studier. Att systemet är så ineffektivt redan innan 2015 års flyktingar inträder i programmet är skäl till stark oro.

Ökad effektivitet kräver konkurrensutsättning

Att effektivisera Arbetsförmedlingen är nödvändigt för att klara etableringen av de nyanlända. Eftersom inget land haft en så stor migration som Sverige finns inget exakt föregångsland. Men det finns skäl att inspireras av Australien och Storbritannien, som systematiskt ökat kostnadseffektiviteten i insatserna.

Australien införde en särskild form av arbetsförmedling där privata aktörer sköter utförandet av stödet. Dessa utförare deltar sedan i ett valfrihetssystem där de rankas efter prestation och betalas efter resultat. Det utbetalda stödet bygger på den arbetssökandes stödbehov och är mer generöst vid stora behov.

I Australien var sysselsättningsgraden 30 procent bland de som lämnade förmedlingen, vilket snabbt ökade till 45 procent efter konkurrensutsättningen¹⁵. Om motsvarande effekt gällde Sverige skulle mellan 13 500 och 22 500 fler nyanlända vara i arbete ifall insatserna konkurrensutsattes och resultatstyrdes. Om även resten av Arbetsförmedlingen konkurrensutsattes skulle ytterligare 36 900 utlandsfödda vara i arbete.

Högre kvalitet, lägre prislapp

De samlade arbetsmarknadsutgifterna på statlig nivå för Arbetsförmedlingens insatser och ersättningar uppgår till 1,7 procent av BNP, vilket en ökning sedan 2008 då kostnaderna var 1 procent. Om vi räknar bort utgifter för a-kassa och aktivitetsersättning är kostnaden för program, insatser och lönestöd 0,9 procent av BNP. Kostnaderna för nationella samt kommunala arbetsmarknadsinsatser uppgår till 1,15 procent av BNP, vilket är en mer rättvisande siffra över hur mycket resurser som läggs på arbetsmarknadspolitik totalt.¹⁶

Samtidigt visar erfarenheter från Australien att deras generella konkurrensutsättning ledde till att kostnaderna för arbetsmarknadspolitik sjönk till 0,3 procent av BNP. Om vi bara ser till kostnaderna för program och insatser på nationell och kommunal nivå skulle vi som minst spara 13,5 miljarder på att konkurrensutsätta samtlig arbetsmarknadsförmedling i Sverige.¹⁷

¹⁵ OECD 2012 samt Finn 2011

¹⁶ SCB, Arbetsförmedlingen, Lindvall 2011

¹⁷ OECD 2012, Finn 2011

Besparingspotentialen ovan tar dock inte hänsyn till att behovet av lönesubventioner och förvaltningsanslag minskar med ökad effektivitet i myndigheten, vilket möjliggör ännu större besparingar.

Tabell 9: Effekt av bättre fungerande etablering		
Förslag	Effekt	Effekt på integrationen
Konkurrensutsatt Arbetsförmedlingen samt kommunala insatser enligt Australiensisk modell och utöka	+ 15 procentenheter på sysselsättningsgraden av de som lämnar programmet	-13,5 miljarder på arbetsmarknadspolitiken +13 500 till 22 500 fler nyanlända i arbete + 37 000 utlandsfödda om resten av AF också effektiviserades Totalt: Mellan 47 500 till 59 500

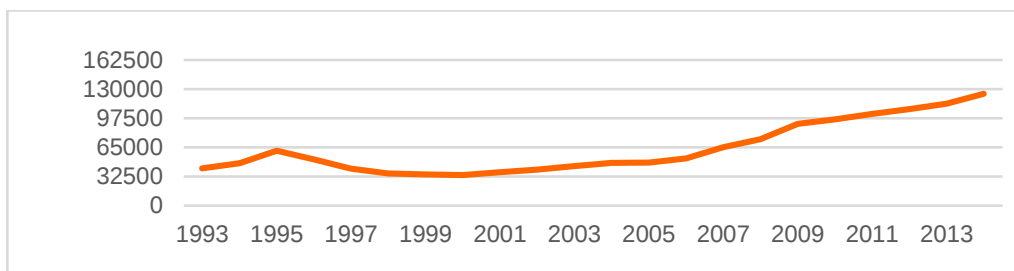
Policyförslag:

- Inför etableringspeng där fristående aktörer ansvarar för hela etableringen för nyanlända. Utförarna betalas enbart efter resultat – när individen kommit i arbete. Den nyanlände kan välja fritt mellan utförare, men utförarna måste kontinuerligt visa att de har höga övergångar i arbete.
- Gå från ord till handling vad gäller aktiveringskrav på nyanlända. Men för att de ska kunna tillämpas måste Arbetsförmedlingen ha tillräckligt med resurser för att följa upp deltagarnas aktivitet.

5. Hermods-modellen för SFI

Antalet elever på svenska för invandrare har ökat kraftigt och uppgick till 125 000 år 2014. Med 2015 års flyktingkris behövs ytterligare 100 000 platser, men trots det tillskjuts inte extra resurser. Samtidigt växer köerna till SFI och många kommuner bryter mot skollagen som kräver att väntetiden ska vara högst en månad.¹⁸

Figur 12 – Antal elever på Svenska för invandrare, SFI

Källa: Skolverket

Utbildningsföretaget Hermods visar dock hur konkurrensutsättning av SFI i en medelstor kommun ökade integrationskapaciteten. Efter att ha övertagit verksamheten höjdes antalet elever från 500 till 800 per år, andelen som slutförde studierna ökade från 61 till 81 procent och antalet undervisningsformer gick från 1 till 3. Samtidigt sparade kommunen 6 miljoner när kostnaderna sjönk från 11 till 5 miljoner. All personal behölls och det enda som skilde sig var nya arbetsmetoder.

Om Hermods-modellen utsträcktes till alla SFI-elever skulle resterande 68 procent av marknaden upphandlas. Om detta genomfördes utifrån Hermods-modellen skulle det grovt uppskattat innebära 61 000 nya platser på SFI samt en besparing på 1,19 miljarder. Att andelen fristående utförare har legat konstant på ca 32 procent sedan 2009 utgör därför ett kraftigt effektiviseringshinder.

Tabell 10: Effekt av bättre fungerande etablering	
Förslag	Effekt på integrationen
Konkurrensutsätt resten av SFI i enlighet med Hermods-modellen	-1,19 miljarder +61 000 sfi-platser

Policyförslag

- Inför Hermodsmodellen för att öka antalet platser samt korta genomströmningstiderna

¹⁸ <http://www.dn.se/ekonomi/akut-personalbrist-i-flyktingkrisens-spar/>,
<http://www.sydsvenskan.se/sverige/brist-pa-sfi-larare-skapar-ko/>

6. Nacka-modellen för hela landet

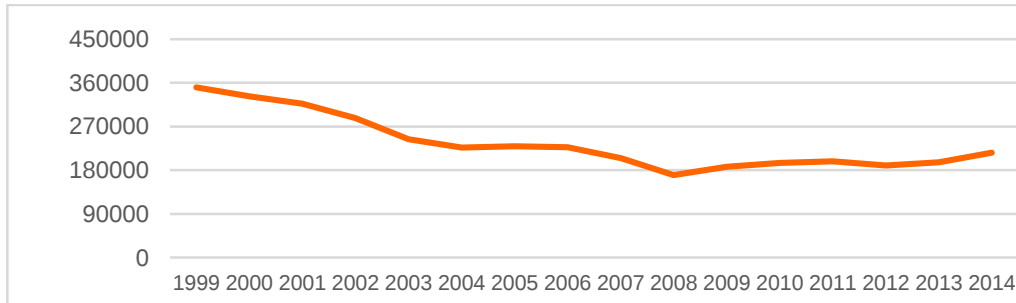
Statens utgifter för kommunal vuxenutbildning uppgick till 4,2 miljarder år 2014. Kostnaderna var 46 400 kronor per heltidsstuderande på grundläggande nivå och 44 100 på gymnasial nivå. 46 procent av eleverna studerar hos extern utförare.

Andel utlandsfödda på Komvux är 42,4 procent och över nittio procent på grundläggande vuxenutbildning. Men trots att vuxenutbildningen allt mer blivit en integrationsinsats möter den inte behoven.

Ett exempel är att bara 5 procent av deltagarna i etableringsinsatsen läser på Komvux, trots att hälften av de nyanlända har högst förgymnasial utbildning.¹⁹ Satsningarna på vuxenutbildning har monterats ned, trots att vi under samma period haft en hög invandring av personer i vuxen ålder (figur 12).

Regeringens Kunskapslyft är ett första steg att vända trenden och för 2016 tillförs medel för drygt 16 000 fler platser. Åren 2017 till 2019 tillförs mellan 13 500 och 15 000 platser årligen. Samtidigt kvarstår ett stort utbildningsbehov. Det saknas också resultatuppföljning på Komvux, vilket innebär att många utbildas till fortsatt arbetslöshet.

Figur 13 – Antalet elever på Komvux

Källa: Skolverket

Nacka-modellen

I Nacka finns en lokal modell som består av *jobbpeng* samt fri tillgång till Komvux. Arbetssökande får själv välja mellan en rad utförare av såväl jobbcoachning som vuxenutbildning. Utförarna följs sedan upp och betalas efter resultat. Modellen bygger på en valfrihet bland auktoriserade utförare, vars resultat presenteras lättillgängligt på kommunens valfrihetswebb.

Även om Nacka är en Stockholmskommun med en god ekonomi finns också ett utanförskapsområde här, Fisksätra. Det var också i Fisksätra som utvecklingen av Nacka-modellen började. Modellen har också resulterat i att främst personer med stort

¹⁹ Arbetsförmedlingen

stödbehov fått hjälp. Den genomsnittliga deltagaren i Nacka-modellen idag är en utlandsfödda kvinna i 35-årsåldern.

Nacka-modellen har goda resultat. Av deltagarna i Yrkesvux går 87 procent vidare till arbete eller studier och 67 procent av jobbcoachdeltagarna får jobb.

Tabell 11: Effekt av bättre fungerande etablering		
Förslag	Effekt	Effekt på integrationen
Inför Nacka-modellen i hela Sverige	Om komvuxdeltagandet ökar från 5 procent till 30 procent bland nyanlända med gymnasial utbildning eller högre samt införs i enlighet med Nackamodellen	+14 600 fler i arbete
Konkurrensutsätt resten av SFI i enlighet med Hermods-modellen		-1,19 miljarder +61 000 sfi-platser

Policyförslag

- Inför Nacka-modellen i hela landet

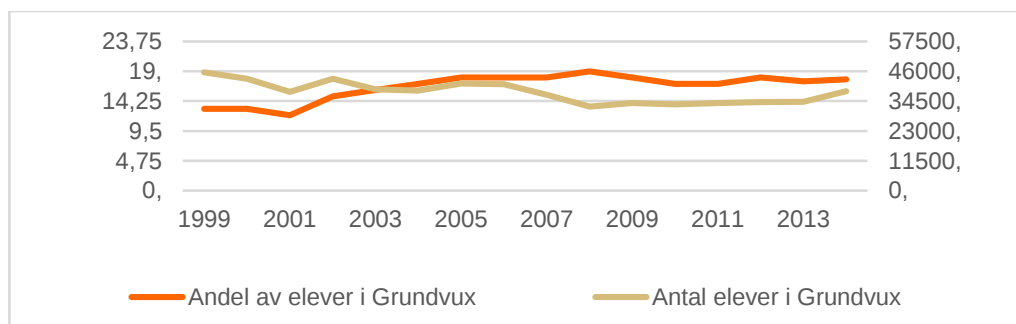
7. Språk- och matematikutbildning för kortutbildade

Hälften av de nyanlända har högst förgymnasial utbildning. Totalt finns ca 300 000 kortutbildade utlandsfödda som inte arbetar. En del är arbetslösa, andra finns i bristande åtgärder och utbildningar samt upprepad föräldraledighet. Systemet för kortutbildade, grundläggande vuxenutbildning, brister på en rad sätt:

- Grundvux har enbart 38 000 årsplatser
- På Komvux läser eleverna i snitt 4,1 kurs, jämfört med 2,4 kurser på Grundvux. Vanligaste kurser är Svenska som andraspråk följt av engelska
- Bara 61,7 procent slutför kurserna och 17,2 procent fortsätter att studera.²⁰
- Antalet elever på Grundvux är förhållandevis konstant, liksom den andel av totala platser på Komvux som öronmärks för Grundvux

Med dagens system tar det åtta år innan de kortutbildade ens har gått igenom ett års studier. Även Grundvux kvalitet brister. Bara drygt 6 av 10 klarar studierna och inte ens var femte studerar vidare. Utbildningen behöver dessutom utökas med matematik – som är lika avgörande för arbetslivet som språk. Men matematik för kortutbildade kräver dessutom särskild pedagogisk inriktning.²¹

Figur 14 – Grundläggande vuxenutbildning

Källa: Skolverket

Avesta och Australien – så integreras kortutbildade

Det finns två platser i världen som hittat innovativa utbildningar för kortutbildade – Avesta och Australien. Dala-kommunen Avesta har under 2015 tagit emot ett lika stort antal flyktingar som Uppsala. Ungefär 60 procent av de som kommit till Avesta har också bosatt sig där. Med en betydande andel kortutbildade bland de nya invånarna finns en berättigad oro för hur integrationen ska gå till.

²⁰ Budgetpropositionen för 2016

²¹ Gustafsson och Mouwitz 2002, Ginsburg mfl 2006

Kommunen har dock skräddarsytt en utbildning genom att kombinera SFI med matematik. Utbildningen upphandlades av utbildningsföretaget Eductus hösten 2015, vilket innebär att det återstår en viss tid innan det går att se resultat.

Erfarenheterna från Australien visar dock att Avesta är på rätt väg. Även om Australien har en annan migrationspolitik än Sverige har de samtidigt en stor grupp kortutbildade. Australien införde därför en tvåårig specialutbildning som kombinerar läs- och skrivförståelse med matematik. Utbildningen utförs av 38 olika utförare i ett valfrihetssystem. Även praktik ingår.²²

Utförarna i specialutbildningen betalas efter resultat. Hela 60 procent går vidare till arbete eller studier, vilket är högre än i Sverige. Utbildningen har också bedömts framgångsrik och har fördubblats i antalet platser till sammantaget 30 000 platser.²³ Om motsvarande reform infördes i Sverige skulle andelen som går till arbete eller studier höjas med 33 procent bland de kortutbildade.

Almega har under 2015 lyft fram behovet av att införa en skolplikt för kortutbildade nyanlända med högst förgymnasial utbildning. Som en del av Migrationsöverenskommelsen har regeringen aviserat att detta skall prövas.

Tabell 12: Effekt av bättre fungerande etablering	
Förslag	Effekt på integrationen
Låt alla kortutbildade i etableringsinsatsen omfattas av särskild språkutbildning enl australiensisk modell	+6 750
Om hälften av arbetslösa kortutbildade utlandsfödda fick gå utbildning enligt Australien-modellen	+69 000
Sammantagen effekt	+75 750 till jobb eller studier

Policyförslag

- Inför specialutbildning för kortutbildade
- Inför skolplikt för kortutbildade nyanlända

²² Se till exempel <https://docs.education.gov.au/system/files/doc/other/programguidelines.pdf> samt Department of Immigration and Citizenship 2014-04-08 samt Annual Report 2011-2012

²³ <https://docs.education.gov.au/system/files/doc/other/programchangessummary.pdf> samt Department of Immigration and Citizenship 2014-04-08 samt Annual Report 2011-2012

8. Socialpeng för särskilda behov

När en betydande del av de nyanlända har en kort utbildning är det sannolikt att dessa personer också har andra sociala behov. Det visar sig bland annat i utvärderingar av etableringsinsatsen, som visar att etableringslotsarna har tvingats hantera sociala problem snarare än coacha till arbete. Kort utbildning har också starkt samband med exempelvis hälsoproblem.²⁴

I Australien har det införts separata stödinsatser för sociala behov som är särskilda från utbildning. Det kan handla om gratis barnomsorg, översättning av dokument, Mor- och barn-kurser, gratis tolkning via telefon med hyresvärdar.

Även i Massachusetts har en kraftig utbyggnad av vuxenutbildningen skett parallellt med att tillhandahållande av andra insatser vid sidan av – som jobbcoachning och barnpassning.

Att införa liknande tjänster i Sverige skulle innebära att tiden i jobbcoachning, SFI och Komvux fokuseras till deras arbetsmarknadsrelaterade ändamål. Även socialtjänsterna kan omfattas av ett valfrihetssystem och utföras av samma eller annan leverantör som etableringspengen. Detta kan benämnas en *socialpeng* och omfatta tolkning, hjälp att hitta boende och andra insatser.

Det är inte säkert att det är svensk socialförvaltning som är bäst på att tillhandahålla den här typen av tjänst. Med en socialpeng kan även leverantörer av andra integrationsinsatser kunna utöka sin verksamhet genom att rekrytera socialsekreterare eller andra yrkesgrupper. Den nyanlända skulle då kunna välja ett eller fler företag för såväl utbildning, jobbcoachning som socialt stöd. Med hjälp av ett pengsystem skulle insatsen även kunna följas upp lättare.

Effekten av detta förslag är dock svåruppskattad i kvantiteter.

Policyförslag

- Inför en socialpeng för nyanlända vars sociala behov riskerar att hindra deras arbetsmarknadsetablering.

²⁴ Riksrevisionen 2014, Statskontoret 2012, Folkhälsomyndigheten 2014

9. Generell konkurrensutsättning – inte sociala krav

Den senaste tiden har det varit populärt att föreslå *sociala krav* i upphandling, där kommuner eller myndigheter kräver att företag som deltar i offentlig upphandling ska anställa eller ta emot praktikanter från svaga grupper. Socialdemokraterna påstår att dessa sociala krav kan skapa 10 000 nya jobb. Men en Almega-rapport fann att sociala krav inte är ett effektivt sätt att höja sysselsättningen bland svaga grupper. Risken ökar att grupper ställs emot varandra och antalet jobb är lågt:²⁵

- Sociala krav i upphandling medför ofta att de berörda hamnar i praktik och åtgärder istället för i varaktig sysselsättning – vilket förstärker generella problemen med rundgång i åtgärder och arbetslöshet
- Det finns få utvärderingar av sysselsättningseffekterna av sociala krav i upphandling. Men en utvärdering från Nordirland visar att det på ett kontraktsvärde om 600 miljoner kronor enbart skapades 51 stycken jobb. Det innebär att varje jobb kostade ca 11,6 miljoner.
- Trafikverket framhålls som myndigheten som kan skapa flest jobb med sociala krav. Men myndigheten menar att det bara kan ge 900 jobb.
- Eftersom sociala krav försämrar företagsklimatet riskerar sysselsättningen falla på grund av minskat företagande. Kommuner med bra företagsklimat har högre sysselsättning bland utomeuropeiskt födda. Sammantaget skulle 275 000 jobb skapas om alla kommuner hade ett företagsklimat i nivå med de bästa, varav 50 000 jobb skulle gå till utomeuropeiskt födda.
- IFAU har visat att generell konkurrensutsättning på fem olika marknader stärkt sysselsättningen bland svaga grupper, däribland utlandsfödda.
- Att öka generell konkurrensutsättning med trettio procentenheter kan skapa 32 500 jobb för utlandsfödda - en större effekt än av sociala krav

Tabell 13: Effekt av ökad generell konkurrensutsättning samt ett bättre företagsklimat		
Förslag	Effekt	Effekt på integrationen
Stärk det lokala företagsklimatet	+275 000 nya jobb,	+ 50 000 fler för utomeuropeiskt födda

Policyförslag

- Öka lokal konkurrensutsättning istället för sociala krav i upphandling

²⁵ Jansson 2015, Trafikverket 2015, Fölster och Jansson 2011
http://www.socialdemokraterna.se/Pressrum/nyheter/Jobben-framfor-allt---

10. En inkluderande lönebildning

Svensk lönestruktur är den mest sammanpressade i hela OECD med höga ingångslöner och låg inkomstspredning. Andra välfärdsstater har en mer inkluderande lönebildning.

När Eurostat senast jämförde lönerna i den första decilen hade Sverige tredje högsta lägstalönen, med en lön på 1 454 Euro år 2010. Detta är dubbelt så mycket som i Danmark, som hamnade på plats 12 med lägsta månadslöner på 740 euro. I Storbritannien var lönen 600 euro och i Tyskland samt Nederländerna 410 respektive 379 euro. Det innebär att svenska lägstalöner är mer än tre gånger så höga som i Tyskland och Nederländerna.

Höga ingångslönerna drabbar särskilt kortutbildade utlandsfödda. OECD har visat att kortutbildade i Sverige har svårare att få arbete jämfört med i andra länder. Därför föreslås lägre ingångslöner och färre arbetsmarknadsregleringar, i kombination med vuxenutbildning och bra företagsklimat.²⁶

Konjunkturinstitutet har därtill visat att höga lägstalöner hindrar svaga gruppers sysselsättning. Svensk forskning har även visat att länder med stora sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda också har omfattande kollektivavtal. För att minska sysselsättningsgapen föreslås ökad lönespredning.²⁷

Forskning visar därtill att flyktingar i Sverige, framför allt från Iran, Irak och Afrikas horn, har högre arbetslöshet och längre arbetslöshetstider på grund av höga lägstalöner. För varje procent lägstalönerna ökar förlängs arbetslöshetstiden med 3,5 dagar. Effekten bland inrikes födda ungdomar är hälften så hög.²⁸

Stora sysselsättningseffekter i ny forskningslitteratur

Under lång tid har forskningslitteraturen om effekten av höjda lägstalöner varit tvetydig – med vissa studier som pekat på negativa effekter och andra studier som inte hittat en negativ effekt. En ny amerikansk studie visar att studierna som visat en noll-effekt felaktigt har tolkats som att höjda minimilöner har saknat effekt.²⁹

En ny studie av Meer och West visar istället att effekten av höjda minimilöner snarare har mätts på fel sätt. Istället för att anta att höjningar av minimilönen har en direkt sysselsättningseffekt finner studien att höjd minimilön snarare påverkar sysselsättningen

²⁶ Pareliussen et al, OECD, 2015 samt Gal och Theising 2015, Adalet McGowan mfl 2015

²⁷ KI Lönebildningsrapport 2015 samt Bergh 2014

²⁸ Lundborg och Skedinger 2014

²⁹ Meer och West 2015

negativt genom en tillväxteffekt. Effekten av de höjda lägstlönerna slår till som starkast efter tre till fem år.³⁰

Sysselsättningseffekterna i Meer och Wests studie uppgår till en elasticitet på -0,15 till -0,19, vilket innebär att den amerikanska sysselsättningen är mellan 15 och 19 procent lägre än vad som hade varit fallet med lägre minimilöner. Effekten är i linje med andra amerikanska studier, som funnit en elasticitet på mellan -0,1 till -0,2 bland unga 16 till 24 år. Det innebär att sysselsättningen är mellan 10 och 20 procent lägre än vad som annars hade varit fallet.³¹

Enligt en studie av Clemens och Wither ökade minimilönen i USA med 30 procent sedan 2000-talets början. Men eftersom ökningen var olika i olika stater har forskare kunnat identifiera effekten av höjda minimilöner. Resultaten pekar på att höjningen av minimilönen bidrog till att sysselsättningsgraden sjönk med 0,7 procentenheter. Denna minskning förklarar 14 procent av den totala sysselsättningsminskningen under perioden.³²

Samtidigt ökade risken att en individ arbetar utan lön, den sk ”praktikant-effekten”. Detta gällde särskilt arbetssökande med eftergymnasial utbildning. För kortutbildade arbetare togs effekten helt genom ökad arbetslöshet. Effekterna riskerar att bli långvariga, eftersom tidiga karriärhinder har persistenta effekter.³³

Studien fann även att löneutvecklingen var sämre för minimilönearbetare i stater med fast höjning av minimilönen. Sannolikheten att en minimilönearbetare tjänade mer än 1500 dollar i månaden var 5 procent lägre i stater som höjt minimilönen.³⁴

I Clemens 2015 skattas effekten av höjda minimilöner för gruppen kortutbildade 16 till 30 år med en minskning av sysselsättningen med 5,6 procentenheter. Effekten förklarar 13 procent av gruppens minskning i sysselsättningsgrad och 0,49 procent i den totala sysselsättningsgraden i hela befolkningen 16 till 64 år.

Det går inte att exakt överföra de amerikanska erfarenheterna. Men ett räkneexempel är illustrativt. Lägstlönerna i Sverige har ändå ökat med drygt 26 procent sedan 2004. Om siffrorna i Clemens och Wither 2014 gällde för Sverige skulle 60 000 fler varit i arbete ifall lägstlönerna inte höjts så mycket. Sannolikt är effekten betydligt större, eftersom lägstlönerna är högre i Sverige än i USA.

Amerikanska kongressens analyskontor bekräftar att höjningar av minimilöner skulle leda till en stärkt inkomst för de som berör, men samtidigt leda till att mellan 100 000 och 500 000 jobb skulle gå förlorade. De reala inkomsterna för de som blir arbetslösa,

³⁰ Meer och West 2015

³¹ Neumark 2015 a

³² Clemens och Wither 2014

³³ Clemens och Wither 2014

³⁴ Clemens och Wither 2014

är företagare eller konsumenter skulle minska. Sysselsättningsgraden för arbetare med lägstalönejobb skulle minska.³⁵

Svenskt Näringsliv har funnit att Sverige har lägst andel arbeten utan krav på särskild yrkesutbildning i hele EU. Bara 5 procent av arbetstillfällena är enklare jobb, jämfört med EU-genomsnittet på 9 procent.³⁶ Som tabell 1 nedan visar finns uppskattningsvis 385 000 personer som inte arbetar och vars jobbchanser skulle öka markant ifall utbudet av enklare jobb till lägstalöner ökade.

Tabell 14 – Personer med svag förankring på arbetsmarknaden 2015	
Grupp	Antal
Antal nyanlända med högst förgymnasial utbildning (ankomna under 2015, ingår ännu ej i AKU)	Ca 50 000
Arbetslösa och ej i arbetskraften med högst förgymnasial utbildning, 20 – 64 år, AKU 2014 (ej sjuka eller studerande)	Ca 198 000
I subventionerad anställning med högst förgymnasial utbildning (Arbetsförmedlingen)	50 300
Unga med gymnasiekompetens eller högre, 20 till 24 år, arbetslösa eller latent arbetslösa, AKU 2014	87 000
Totalt	385 300

Tabell 15: Effekt av en inkluderande lönebildning		
Förslag	Effekt	Effekt på integrationen
Trettio procent lägre ingångslöner	Ca 60 000 jobb	60 000

Policyförslag

- Fler instegsjobb till lägre löner än idag

³⁵ Congressional Budget Office februari samt mars 2014

³⁶ Svenskt Näringsliv, Det ekonomiska läget, november 2015

11. Stoppa rundgång i subventioner och praktik

För att kompensera för att svaga grupper inte kommer in på arbetsmarknaden till rådande svenska lägsta löner finns ett omfattande system med lönesubventioner. Men lönesubventioner är ett sämre verktyg än lägre ingångslöner, eftersom subventionerna är mycket mer byråkratisk än en vanlig anställningssituation:

Byråkrati:

- Totalt finns ca 15 olika system för subventionerade anställningar samt olika former av praktik - alla med olika regelverk. Enbart Nystartsjobben, med minimal byråkrati, fungerar.³⁷
- Oftast omfattas subventionerna av LAS
- Samråd krävs oftast med facklig part innan beslut
- Stöden omprövas årligen vilket innebär upprepad myndighetskontakt. Dessa kontakter ska sättas i relation till företagets övriga myndighetskontakter, vilket sammantaget blir omfattande. Dessutom är företagen redan sedan tidigare missnöjda med myndighetens företagskontakter samt kvaliteten i matchning.
- Krav på försäkringar som liknar kollektivavtal möjliggör bara ett litet utbud av försäkring, som kan vara för dyrt för småföretag

Kostnader:

- Redan idag kostar lönesubventionerna ca 18 miljarder i statsbudgeten.
- Att ordna en subventionerad anställning till exempelvis de 300 000 kortutbildade som inte arbetar innebär att subventionssystemet måste byggas ut med mellan 7,2 och 8 miljarder årligen.

Rundgång och risker:

- Undanträngningseffekterna av subventionerna är minst 50 procent.³⁸
- Statskontoret fann att bara mellan 4 och 14 procent av deltagarna går vidare till anställning på ordinarie arbetsmarknad. Istället fastnar deltagarna i en rundgång av arbetslöshet eller nya åtgärder³⁹.
- Med höga ingångslöner uppstår en praktikanteffekt, där högutbildade hamnar i praktik istället för arbete när ingångslönerna är för höga⁴⁰.
- Att subventionerna är arbetsplatsberoende innebär att oseriösa arbetsgivare kan missbruka systemet, exempelvis för att kraftigt sänka priser.

³⁷ Arbetsförmedlingen samt IFAU

³⁸ Forslund och Vikström 2011

³⁹ Forslund och Viklund 2011 samt Statskontoret 2011

⁴⁰ Clemens och Wither 2014

Policyförslag

- Reformera lägstalönerna så att fler bryter rundgång i praktik och subventioner
- Halvera antalet former av subventioner och praktik
- Utforma subventioner som ett stöd som följer individen istället för arbetsplatsen
- Inför tuffare granskning av arbetsgivare så att subventionerna inte används för att hålla icke konkurrenskraftig verksamhet "under armarna"
- Ge Arbetsförmedlingen uppdrag att månadsvis redovisa hur hög andel som går från subventionerad anställning till ordinarie arbetsmarknad

12. Minska regelkrångel på arbetsmarknaden

World Economic Forum menade i höstas att den strikta svenska arbetsrätten är ett det största hindret för tillväxt i Sverige.⁴¹ Att arbetsrätten är så strikt påverkar både sysselsättning och de anställdas sammansättning. Effekterna av arbetsrätten är dels individspecifika, dels företagsdynamiska.

Individeffekter

Anställningsskyddet i Sverige är numer flexibelt vad gäller tillfälliga anställningar, men fortsatt ett av OECD:s mest strikta när det gäller tillsvidareanställningar. Som svensk forskning visat tenderar denna strikta arbetsrätt att fungera tvärt emot sitt syfte. Istället för att skydda utsatta grupper drabbas marginaliserade grupper – främst unga och utlandsfödda – då arbetsrätten gör det mer riskfyllt att anställa. Även kortutbildade drabbas hårt.⁴²

Företagsdynamik

Företagens anställningsbeslut hämmas av en strikt arbetsrätt och bidrar bland annat till att återhämtningar efter finanskriser inte sker lika snabbt som annars. Dessutom går strukturomvandlingen mer långsamt och produktivitetsutvecklingen minskar, när omsättningen på jobb minskar. Framför allt mindre företag påverkas av anställningsskyddet.

Svensk forskning har därtill visat att snabbväxande företag är mer sannolika än andra att anställa utlandsfödda. Samtidigt är dessa företag också särskilt känsliga för strikta arbetsmarknadsregleringar.⁴³

Dessutom fann en OECD-studie över 22 länder att mismatchen på arbetsmarknaden inte bara kan hanteras med utbildningspolitik. Mismatchen minskar med väl utformade produkt- och arbetsmarknadsregler samt inte allt för strikta konkursregler. Att minska mismatchningen kan öka produktiviteten. Mismatchen är därtill lägre i länder med lägre transaktionskostnader för fastighetsköp samt mindre rigida byggregler. Därutöver har flexibel lönebildning samt högt deltagande i vuxenutbildning en positiv effekt på bra matchning av kunskaper till jobb.⁴⁴

En strikt arbetsrätt gör det också svårare att få en hög kvalitet i ledarskapet, eftersom omställningsprocesserna försämras av tunga eller oförutsägbara kostnader kring anställning och uppsägning.⁴⁵

⁴¹ Global Competitiveness Report 2015-2016

⁴² Skedinger 2008

⁴³ Falkenhall och Johansson, Coad mfl 2014

⁴⁴ Adalet McGowan mfl 2015

⁴⁵ Ibid

För att minska mismatchen räcker det inte med utbildning, utan det är snarare utbildning i kombination med flexibel lönebildning, gott ledarskap, samt en inte allt för strikt arbetsrätt som gör skillnad. Med stora och oförutsägbara kostnader på rekrytering och uppsägningar tar omställning och matchningsprocesser längre tid. Mindre strikt arbetsrätt minskar särskilt mismatch bland unga.⁴⁶

Sysselsättningseffekter

En studie över en rad OECD-länder åren 1990 till 2004 fann en stark sysselsättningseffekt av att minska regelkrånglet på arbetsmarknaden. Ett land som gått från en medelnivå på striktheten i anställningsskyddet till nivån i den lägsta decilen av OECD-länder ser en ökning av sysselsättningen med 1 procent i årliga tillväxttakt.⁴⁷ Omsatt för svensk del skulle det innebära minst ca 50 000 fler arbetstillfällen, varav ca 30 000 kan antas gå till utlandsfödda.

Ytterligare en studie bekräftar att det finns negativa sysselsättningseffekter av en strikt arbetsrätt, särskilt i kombination med hur ersättningssystemen utformas.⁴⁸

Tabell 16: Effekt av en reformerade lönesubventioner		
Förslag	Effekt	Effekt på integrationen
Minska arbetsrättens strikthet	50 000	30 000 Eftersom effekten av arbetsrätten är hårdast på utlandsfödda antas en högre grad av utlandsfödda i den här kategorin än dess andel i befolkningen som helhet.

Policyförslag

- Låt turordningsreglerna bygga på kompetens istället för anställningstid

⁴⁶ Adalet McGowan mfl 2015

⁴⁷ Berger och Danninger 2006

⁴⁸ Fiori mfl 2007

13. Underlätta företags kompetensinvesteringar

Företag som rekryterar nyanlända med ofullständiga språkkunskaper köper redan idag språkutbildningar för att kompetensutveckla personalen. Det kan exempelvis handla om vårdföretag som stärker personalens yrkesmässiga språkfärdigheter eller apoteket som tillhandahåller språkutbildning till anställda som rekryterats inom ramen för kompetensinvandringsmöjligheterna.

Det är också tänkbart att företag som bland asylinvandrare hittar personer med formell kompetens också kan tänka sig att investera i deras språkutbildning ifall inriktning och tidsramar på SFI inte passar med personens yrkesroll.

För att underlätta företagens köp av utbildning är det dock angeläget att utbildningsköpen likställs med andra investeringar. Idag finns inga avskrivningsmöjligheter för köp av utbildning, vilket dock är fallet vad gäller andra investeringar. Det innebär att det är mer lönsamt att investera i maskiner, istället för människor

Policyförslag

- Stärk avskrivningsmöjligheter för köp av utbildning eller inför skattereduktioner

14. Inför individuell rätt till validering

Svensk arbetsmarknad är inte särskilt reglerad från en politisk horisont. Däremot finns en omfattande reglering av yrken, framför allt genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. Att hitta en fungerande valideringsmodell som fungerar i den miljön är en utmaning.

Valideringen ser också olika ut beroende på om det rör sig om yrkeserfarenheter, förvärvade färdigheter eller en akademisk högskoleutbildning.

Eftersom alla olika system där validering sker inte enkelt kan tvingas in i ett gemensamt system kan det vara lägligt att tänka tvärt om. En innovativ idé är att införa en valideringspeng, som den nyanlända kan använda för att erhålla tjänster från olika leverantörer av validering. Dessa aktörer kan då vara allt från branscher till universitet eller enskilda företag.

Policyförslag:

- Inför individuell rätt till validering
- Inför tidsgränser i myndigheters prövning av yrken. Exempelvis borde Socialstyrelsens hantering av läkarlegitimationer ta maximalt ett år. Om tidsgränserna överstigs borde någon form av sanktion införas.
- Mät skillnader i tid till validering för olika yrken.

15. Botkyrka-modellen ökar trygghet och anställningsbarhet

Otrygghet i städernas utanförskapsområden kan också ses ur ett företagsklimats- och arbetsgivarperspektiv. Exempelvis arbetar 91 procent av anställda boende i Rinkeby i tjänstesektorn. Många tjänsteföretag är också lokaliserade i utsatta områden, exempelvis mindre RUT-företag och skolor, utförare av utbildning samt arbetsmarknadsinsatser.⁴⁹

Otryggheten påverkar boende på en rad sätt, som i förlängningen påverkar anställningsbarheten. Exempelvis genom att områdenas högre brottsutsatthet leder till ökad oro och psykisk ohälsa samt ökad risk för diskriminering utifrån bostadsadress.⁵⁰

Samtidigt ser vi att polisens insatser i trygghetsarbetet inte räcker till. Som en följd leder det till att många kommuner bygger upp egna trygghetsinsatser. Ca 90 kommuner upphandlar idag professionella säkerhetstjänster.

Att upphandla professionella väktartjänster innebär en större rättssäkerhet och transparens istället för att förlita sig på semi-volontära eller volontärorganisationer. Då kostnaden av en väktartjänst bara är en tredjedel av en polisinsats är det också en kostnadseffektiv lösning.

Men för att trygghetstjänsterna ska ge bäst resultat bör samtliga kommuner införa den sk Botkyrka-modellen. I Botkyrkas trygghetsväktarupphandling har fokus varit på kvalitet istället för lägsta pris. Företaget Cubsec har fått helhetsansvaret för hela trygghetsarbetet i kommunen. Det gör att man också dagtid kan bygga relationer med skola, polis och räddningstjänst. Samarbetet gör att företaget kan fokusera på förebyggande arbete istället för att vakta byggnader, vilket skapar bättre förutsättningar för långsiktigt hållbart trygghetsarbete.

Policyförslag:

- Inför Botkyrka-modellen med trygghetsväktare i samtliga kommuner

⁴⁹ Jansson 2015 B

⁵⁰

D. Avslutning

Den här rapporten visar att flyktingkrisen på svensk arbetsmarknad är lika stor som effekterna efter finanskrisen. Dessutom underfinansierar Arbetsförmedling och Regeringen integrationspolitiken.

Samtidigt visar den här rapporten att det finns reformer som vänder trenden. De 15 reformförslagen som presenteras i rapporten bidrar tillsammans till att skapa upp till 296 800 jobb för utlandsfödda på den ordinarie arbetsmarknaden. Det skulle höja sysselsättningen till 70,5 procent, vilket minskar klyftorna och innebär en samhällsekonomisk lönsamhet. Alla reformer är dock inte möjliga att siffersätta, vilket tyder på att den totala sysselsättningseffekten skulle kunna vara ännu högre.

Reformförslagen är evidensbaserade och bygger på befintlig forskning och erfarenhet. De är dessutom utformade för att öka politikens kostnadseffektivitet, för att visa att avkastningen på de investerade offentliga resurserna kan öka. Det gäller både i termer av att insatser kan leda till bättre språkkunskaper eller högre sysselsättning efter genomförd insats, men också att kostnaderna för respektive insats kan sjunka.

En central slutsats är att effekterna frigörs när tjänstesektorn kan vara med och bidra till att lösa integrationsproblemen. Dels för att tjänsteföretagen redan idag driver integrationsframgångarna på arbetsmarknaden och att exempelvis utökat RUT-avdrag kan förstärka den positiva utvecklingen. Dels är tjänsteföretag utförare av integrationspolitiska tjänster och hur dessa upphandlas är avgörande för vad resultaten blir.

Referenser

Arbetsförmedlingen, "Arbetsförmedlingens återslagrapportering 2015. Etablering av vissa nyanlända – statistik kring etableringsuppdraget", 2015

Arbetsförmedlingen, "Arbetsförmedlingens återslagrapportering 2015. Prognos för utbetalningar 2015 – 2019", 2015

Arbetsförmedlingen, "Budgetunderlag 2017 – 2019", 2016

Adalet McGowan, M och Andrews, D, "Skill Mismatch and Public Policy in OECD Countries", OECD Economics Department Working Papers, No. 1210, OECD Publishing, Paris, 2015

Berger, Helge och Danninger, Stephan, "The Employment Effects of Labor and Product Markets Deregulation and their Implications for Structural Reform", CESIFO Working paper no 1709, Maj 2006

Bergh, Andreas, "Utlandsföddas svårigheter

på den svenska arbetsmarknaden – partiernas lösningar är otillräckliga", Ekonomisk debatt nr 4, 2014

Clemens, Jefferey och Wither, Michael, "The Minimum Wage and the Great Recession: Evidence of Effects on the Employment and Income Trajectories of Low-Skilled Workers", NBER (National Bureau of Economic Research), November 2014

Clemens, Jeffery, "The Minimum Wage and the Great Recession: Evidence from the Current Population Survey", NBER Working paper no 21830, December 2015

Congressional Budget Office, "The Effects of a Minimum-Wage Increase on Employment and Family Income", Februari 2014

Congressional Budget Office, "Testimony on Increasing the Minimum Wage: Effects on Employment and Family Income", Mars 2014

Eurostat, "Asylum applicants and first instance decisions on asylum applications: 2014", Data in focus, 3/2015

Finansdepartementet, Budgetproposition för 2016, Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanländas etablering, 2015

Finansdepartementet, Extra ändringsbudget för 2015, 2015

Gal, Peter och Theising, Adam, "The macroeconomic impact of structural policies on labour market outcomes in OECD countries: A reassessment", OECD Economics Department Working Papers, No. 1271, OECD Publishing, Paris, 2015

Gustafsson, Lars och Mouwitz, Lars, "Vuxna och matematik – ett livsviktigt ämne", Nationellt Centrum för Matematisk utbildning, Rapport 2002:3, 2002

Ginsburg, Lydia; Manly, Myrna och Schmitt, Mary Jane, "The Components of Numeracy", NCSALL Occasional Paper, 2006

Jansson, Li, "Ökad konkurrensutsättning stärker integrationen", Almega, 2015

Jansson, Li, "Trygghet och anställningsbarhet", Almega, 2015

Lundborg, Per och Skedinger, Per, "Minimum Wages and the Integration of Refugee Immigrants", IFN Working Paper no 1017, 2014

Migrationsverket, <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2015/2015-11-18-Migrationsverket-ansoker-om-tva-miljarder-i-nodhjalp-fran-EU.html>, 2015

Migrationsverket, <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2015/2015-11-19-Migrationsverket-kan-inte-langre-erbjuda-boende-till-alla-asylsokande.html>, 2015

Migrationsverket, "Verksamhets- och iutgiftsprognos. Februari 2016", 2016

Meer, Jonatan och West, Jeremy, "Effects of the Minimum Wage on Employment Dynamics", Journal of Human Resources, Augusti, 2015
(http://econweb.tamu.edu/jmeer/Meer_West_MinimumWage_JHR-final.pdf)

Pareliussen, Jon K; Bussi, Margherita; André, Christophe och Koen, Vincent, "Skills and Inclusive Growth in Sweden", OECD Economics Department Working Papers, No. 1232, OECD Publishing, Paris, 2015

Riksrevisionen, "Nyanländas etablering – är statens insatser effektiva?", Rapport 2015:17, 2015

Riksrevisionen, "Transparensen i budgetpropositionen för 2016 – Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket", 2016:1, 2016

Svenskt Näringsliv, "Det ekonomiska läget", November, 2015

Trafikverket, "Krav på sysselsättning i upphandlingar – Redovisning av ett regeringsuppdrag", 2015

World Economic Forum, "Global Competitiveness Report 2015-2016"

Neumark, David, "The Effects of Minimum Wage on Employment", FRBSF Economic Letter, 2015-37, December 2015

Artiklar:

<http://www.altinget.se/artikel/2952->